SMURTO PRIEŠ MOKYTOJUS PAPLITIMAS ANYKŠČIŲ RAJONO MOKYKLOSE, MOKYTOJŲ PSICHOEMOCINĖS BŪSENOS ĮVERTINIMAS IR SĄSAJOS SU PATIRTU SMURTU

2016 m. lapkričio – 2017 m. vasario mėn. buvo atliktas tyrimas, siekiant įvertinti Anykščių raj. mokyklose dirbančių mokytojų patiriamo mokinių smurto apraiškų paplitimą, mokytojų psichoemocinę būseną ir sąsajas su patirtu smurtu. Anoniminės anketinės apklausos metodu apklausta 210 mokytojų, dirbančių dešimtyje Anykščių raj. mokyklų: šešiose pagrindinėse mokyklose, vienoje progimnazijoje ir trijose gimnazijose. Apklaustų respondentų amžius buvo 27 – 69 m., moterų buvo 185 (88,1 proc.), vyrų – 25 (11,9 proc.). Pagrindinėse mokyklose apklausta 112 mokytojų, progimnazijoje 27, o gimnazijose 71 mokytojas. Pagal kvalifikacines kategorijas, daugiausiai apklausta buvo vyresniųjų mokytojų (45,2 proc.) bei mokytojų metodininkų (40,5 proc.), taip pat buvo apklausti mokytojai (12,9 proc.) ir mokytojai ekspertai (1,4 proc.). Tiriamųjų darbo stažas mokykloje svyravo nuo 1 m. iki 42 m.

Smurto prieš mokytojus paplitimas buvo vertinamas remiantis dr. Rimos Viliūnienės sudarytu klausimynu. Šis agresijos patyrimo klausimynas sukurtas pasiremiant užsienio autorių naudojamais klausimynais bei literatūros apžvalgos duomenimis apie medikų patiriamą pacientų agresiją. Klausimyną sudarė 9 klausimai apie patirtį bendraujant su mokiniu, prašant pateikti atsakymus per pastaruosius mokslo metus (2016-2017 m. m.) bei per visą laiką dirbant mokykloje (žr. 1 lentelę):

1 lentelė. Įvairaus pobūdžio agresijos patyrimo dažnis per praėjusius mokslo metus ir per visus darbo metus

Eil. Nr.	Agresijos pobūdis	2016-2017 m. m. (absoliučiais skaičiais ir procentais)	Per visus darbo metus (absoliučiais skaičiais ir procentais)
1.	Užgauliojimai (keiksmai, rėkimas, įžeidinėjimas)	60 (28,6 proc.)	129 (61,4 proc.)
2.	Užgauliojimai su grasinimais (grūmojimas pirštu, grasinimas sužeisti)	7 (3,3 proc.)	25 (11,9 proc.)

3.	Užgauliojimai su fiziniais veiksmais (stalo trankymas, daiktų mėtymas, įsiveržimas pro duris)	24 (11,4 proc.)	75 (35,7 proc.)
4.	Fizinė agresija, nukreipta į daiktus (durų trankymas, drabužių plėšymas, netvarkos kėlimas, daiktų mėtymas, baldų spardymas, sienų apipaišymas, langų daužymas)	32 (15,2 proc.)	105 (50 proc.)
5.	Fizinė agresija, nukreipta į mokytoją, nesukeliant sužeidimo (užpuolimas, pastūmimas, praėjimo užstojimas)	7 (3,3 proc.)	16 (7,6 proc.)
6.	Fizinė agresija, nukreipta į mokytoją, su nedideliais sužeidimais (įpjovimai, mėlynės, patempimai, randai)	2 (1 proc.)	4 (1,9 proc.)
7.	Fizinė agresija, nukreipta į mokytoją, su sunkiais sužeidimais (sąmonės netekimas, kaulų lūžiai, gilios plėštinės žaizdos, vidaus organų pažeidimai)	0 (0 proc.)	0 (0 proc.)
8.	Nerimas dėl saugumo kalbantis su agresyviu mokiniu	11 (5,2 proc.)	46 (21,9 proc.)
9.	Galvojimas po darbo apie agresijos proveržį	21 (10 proc.)	62 29,5 proc.)

Mokytojų psichoemocinė būsena buvo vertinama remiantis klinikinių rezultatų vertinimo anketa CORE-OM (angl. Clinical Outcomes in Routine Evaluation – Outcome Measure). Šioje anketoje pateikiami 34 teiginiai apie emocijas ir veiksmus per paskutiniąsias 7 dienas. CORE-OM anketa padeda vertinti šiuos patiriamo psichologinio distreso kintamuosius – sritis: subjektyvi gerovė (4 teiginiai); problemos/simptomai (12 teiginių); funkcionavimas (12 teiginių); rizika (6 teiginiai); bendras įvertis be rizikos (28 teiginiai); bendras įvertis (34 teiginiai).

Respondento prašoma pažymėti tiksliausiai jo būseną atitinkantį atsakymą. Vertinama penkių klausimų Likerto skale nuo 0 (nė karto) iki 4 (dažniausiai arba nuolat). Skalių įverčiai lygūs klausimų įverčių sumai. Visų šios anketos klausimų įverčių suma atspindi bendrą psichologinio distreso lygį. Kuo aukštesnis bendras įvertis, tuo prasčiau apklausos dalyvis vertina savo savijautą, patiriamas didesnis psichologinis distresas (žr. 2 lentelę):

2 lentelė. Distreso sunkumo lygiai

Bendras CORE-OM balas	Reikšmė
1-20	Sveikas
21-33	Žemas lygis
34-50	Lengvas lygis
51-67	Vidutiniškas lygis
68-84	Tarp vidutiniško ir sunkaus lygio
85+	Sunkus lygis

Buvo apskaičiuotas bendras imties visų CORE-OM anketos sričių sumos vidurkis 26,95 ±15,476, tad galima sakyti, kad Anykščių raj. tirtos mokytojų imties bendras psichologinio distreso lygis yra žemas. Analizuojant agresijos patirtį 2016-2017 m. m., patyrę fizinę agresiją, nukreiptą į daiktus, mokytojai prasčiau vertino rizikos sritį. Remiantis gautais mokytojų agresijos patyrimo rezultatais galima teigti, kad smurtas prieš mokytojus yra ilgalaikis ir išliekantis reiškinys, problema nesprendžiama arba sprendžiama nepakankamai efektyviai. Tyrimo metu buvo analizuojamas dviejų smurto rūšių – psichologinio ir fizinio – paplitimo dažnis tarp mokytojų, kurios išskaidytos smulkiau: psichologinis smurtas – į užgauliojimus bei grasinimus, o fizinis – pagal agresijos patyrimo sunkumo laipsnius.

Remiantis tyrimo rezultatais galima sakyti, kad mokytojai dažniau patyrė psichologinį nei fizinį mokinių smurtą. Dažniausia psichologinio smurto forma 2016–2017 m. m. buvo užgauliojimai – 30 proc. Per visus darbo metus psichologinį smurtą nurodė patyrę 60 proc. mokytojų. Dažniausia fizinio smurto forma buvo mokinio fizinė agresija, nukreipta į daiktus. 2016–2017 m. m. 15 proc. mokytojų nurodė susidūrę su šia mokinių agresijos forma, o per visus darbo metus – net pusė apklaustų mokytojų. 2016-2017 m. m. dalis mokytojų (5,2 proc.) nurodė nerimavę dėl savo saugumo, per visus darbo metus – nerimo dažnis keturis kartus didesnis (22 proc.). Nemaža dalis mokytojų taip pat nurodė galvoję ir po darbo apie mokinio agresijos proveržį: per pastaruosius metus 10 proc., per visus darbo metus – beveik trečdalis apklausos dalyvių.

Parengė: visuomenės sveikatos specialistė, vykdanti visuomenės sveikatos stebėseną Monika Meškauskaitė

Informacijos šaltinis:
http://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2017.4(79)/VS%202017%204(79)%20Smurtas%20pries%20mokytojus%20ORIG.pdf